

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	9
KISALTMALAR.....	13
Türk Edebiyatı Tarihi Muhtırası'na Dair	15
Türk Edebiyatı Tarihi Muhtırası	20
Türk Dili.....	20
Türk Yazıları.....	20
Eski Türk Şairlerinin Vazifeleri.....	21
Elde Bulunan En Eski Türk Yazısı.....	21
Kubuz.....	23
Türk Nazmında Vezin.....	23
Türk Nazmında Kafiye.....	23
Eski Türk Nazmında Şekiller.....	24
İslâm Tesiri Altında Türk Edebiyatı	24
Kodatko Bilik.....	24
Dîvânu Lüğâtî't-türk.....	25
Dîvân-ı Hikmet - Hâce Ahmed Yesevî.....	26
Aybetü'l-hakâyık.....	26
Türk Edebiyatı Sahaları	27
Çağatay Edebiyatı	27
Süleyman-ı Bakırganî.....	28
Harezmi.....	29
Hucendî.....	29
Seyf-i Serâyî.....	29
Mîr Hayder.....	30
Sekkâkî.....	30

Lutfî.....	30
Emîrî.....	30
Hüseyn-i Baykara.....	30
Ali Şîr-i Nevâyî.....	31
Azerî Edebiyatı.....	31
Hasan Oğlu.....	32
Kadı Burhaneddîn.....	32
Nesîmî.....	32
Darîr-i Arzırûmî.....	33
Hatâyî.....	33
Habîbî.....	33
Fuzûlî.....	34
Garbî Anadolu Lehçesinin İnkişâfı.....	34
7 ve 8. Asırlar (M. 13 ve 14).....	35
Sultan Veled.....	35
Hâce Dehhânî.....	35
Ahmed Eflâkî.....	36
Şeyyâd Hamza.....	36
Gülşehrî.....	36
Âşık Paşa.....	36
Şeyh Elvân-ı Şîrâzî.....	36
Karamanlı Niyâzî.....	37
Derviş Yunus.....	37
Tasavvuf.....	38
Vahdet-i Vücûd Bahsi.....	39
Edebiyat-ı Sûfiye.....	39
Sûfiye Mukallidleri.....	40
9. Asır (M. 15).....	40
Süleyman Çelebi.....	40
Nesîmî.....	41
Ahmedî.....	41
Şeyhî.....	41

Hümâmî.....	42
Ahmed Daî.....	42
Atâyî.....	42
Ahmed Paşa.....	42
Nizâmî.....	43
Sinan Paşa.....	44
Nişancı Mehmed Paşa.....	45
Necâtî.....	45
Hamdî.....	46
Zâtî.....	47
Hulâsa.....	49
Kaygusuz Abdal.....	51
Hacı Bayram-ı Velî.....	52
Eşrefoğlu Abdullah-ı Rûmî.....	53
Garbî Türk Lehçesinde 10. Asra (M. 16) Kadar Nesir	54
10. Asır (M. 16)	57
Bâkî.....	60
Fuzûlî.....	62
Arnavut Yahyâ Bey.....	68
Nev'î.....	70
Ruhî-i Bağdâdî.....	71
Hâkânî Mehmed Bey.....	73
10. Asırda (M. 16) Nesir	75
11. Asır (M. 17)	80
Şeyhülislâm Yahyâ Efendi.....	81
Nef'î.....	82
Sabrî-i Şâkir.....	86
Nev'î-zâde Atâî.....	87
Azmî-zâde Mustafa Hâletî.....	87
Nâ'ilî-i Kadîm.....	88
Fehîm-i Kadîm.....	89
Yûsuf Nâbî.....	89
Sâbit.....	92
Nazîm.....	93

11. Asırdaki (M. 17) Nesir Üstatları	93
Veysî.....	93
Nergisî.....	95
Mehmed Şefîk Efendi.....	96
Kâtib Çelebi.....	96
Koçi Bey.....	97
Nâimâ.....	98
12. Asır (M. 18)	99
Ahmed Nedîm.....	99
Şeyh Gâlib.....	106
12. Asırda (M. 18) Nesir	109
Ebubekir Kânî.....	109
13. Asır (M. 19)	111
<hr/>	
KAYNAKLAR	113
DİZİN	115

ÖN SÖZ

Tâhir Olgun şair, yazar, şârih, münekkit, mutasavvıf ve öğretmen olarak tanınan çok yönlü bir şahsiyettir. Tâhirü'l-Mevlevî adıyla anılması onun Mevlevîlik ile bağlantısından dolayıdır. Bir Mevlevî Dedesi olan Olgun, mesnevîhânlık yapmış, Mesnevî'yi şerh etmiş, Mevlânâ ve Mevlevîlik ile ilgili eserler yazmıştır. Tâhirü'l-Mevlevî edebiyatla da ilgilenmiş ve birçok eser kaleme almıştır. Bu eserler daha çok şerh, biyografi, edebiyat tarihi, edebiyat bilgi ve teorileri ve edebî istilahlar hakkındadır.

Olgun'un Türk Edebiyatı Tarihi'ne dair kaleme aldığı çalışmaların bir kısmı öğretmenlik yaptığı okullardaki edebiyat derslerine yönelik notlarından meydana gelmektedir. Eski ve yeni harflerle yazılmış olan bu çalışmaların hemen hepsi Süleymaniye Kütüphanesi Fethi Sezai Türkmen kısmında müsvedde halindedir. Sözü edilen çalışmalardan biri de *Türk Edebiyatı Tarihi Muhtırası*'dir. Tâhirü'l-Mevlevî'nin yayınladığı *Edebiyat Tarihimize Dair Manzum Bir Muhtıra*¹ adlı eser de *Türk Edebiyatı Tarihi Muhtırası*'na dayanmakta² ve bu eserin özeti sayılmaktadır.

Çalışmamızda metnini sunacağımız *Türk Edebiyatı Tarihi Muhtırası*, Tâhir Olgun'un liselerdeki edebiyat dersleri için hazırladığı notlardan oluşmaktadır. Eser, başlangıcından hicrî 13. yüzyıla kadar olan Türk Edebiyatı dönemlerini ve ediplerini konu edinmektedir. Olgun'un şairler ve yazarla-

¹ Tâhir, *Edebiyat Tarihimize Dair Manzum Bir Muhtıra*, İstanbul 1931. Bildiğimiz kadarıyla bu eser hece vezniyle yazılan ilk ve tek manzum edebiyat tarihidir.

² Atilla Şentürk, *Tâhir'ül Mevlevî Hayatı ve Eserleri*, Nehir Yay., İstanbul 1991, s.112.

rın edebî kişiliklerine dair yorum ve tespitleri dikkate değerdir.

Harf Devriminden üç yıl sonra, 1931’de yeni harflerle ve bitişik el yazısıyla yazılan müsvedde halindeki eserin imlası oldukça karışıktır. Eserde özel isimlerin büyük harfle başlamasına özen gösterilmemiş; Arapça, Farsça kökenli kelimelerde uzun ünlülerin işaretle gösterimine dikkat edilmemiştir. Ekler vb. unsurların yazımı bazen Osmanlı Türkçesindeki klişeleşmiş halleriyle bazen de günümüz Türkçesine uygun olarak yazılmıştır. Belli bir standardın olmayışı ile birlikte eser, günümüz imlasına geçiş özellikleri göstermektedir. Eserde büyük ünlü uyumuna uymayan birçok unsur vardır. Farsça yapıtlı tamlamalarda, tamlamayı gösteren çizgi “-” kullanılmamış, izafet kesresini gösteren harf kelimenin sonuna bitleştirilmiştir. Aynı şekilde şiir ve nesir örneklerinde atıf harfleri de kelimenin sonuna bitişik yazılmıştır. Eserde bazı özel isimlerin imlası da günümüzdekinden farklıdır. Örneğin Kutadgu Bilig, “Kodatkı Bilik”; kopuz ise “kubuz” şeklinde geçmektedir. Bu tür kelimelerin eserdeki orijinal yazılışlarını tercih ettik. Eserde “edebiyat, sūfiyye” gibi mensubiyeti gösteren dişil kelimeler çift “y” ile yazılmıştır; biz bu tür kelimeleri şiir ve nesir örneklerini hariç tutarak “edebiyat, sūfiye” şeklinde tek “y” ile yazmayı tercih ettik.

Eserde tespit edilen bu hususlar o dönemde henüz standart bir imla anlayışının bulunmamasından kaynaklanmaktadır. Bütün bu hususları dikkate alarak eseri günümüz imlası ve fonetik yapısına göre düzenledik ve bu arada eserin orijinal dilini muhafaza etmeye çalıştık.

Eserin orijinalinde yazılı olan sayfa numaralarını köşeli parantez “[]” içinde verdik. Eserde ek bilgiler için dipnot kullanıldığından, tarafımızdan dipnotta yapılan açıklamaları da köşeli parantez içinde vermeyi tercih ettik.

Tâhir Olgun, *Edebiyat Tarihimize Dair Manzum Bir Muhtıra*’nın “Başlangıç” kısmında eserini muhtasar olarak hazırladığını,

edipler hakkında daha tafsilatlı bilgilerin ve eser örneklerinin kendi ifadesiyle “asıl Edebiyat Tarihi’nde” görülebileceğini³ söylerken kanaatimize göre *Türk Edebiyatı Tarihi Muhtırası*’sını veya bu eserin temel teşkil edeceği bir edebiyat tarihini kastediyordu. Yayına hazırladığımız *Türk Edebiyatı Tarihi Muhtırası*’nın Türk Dili ve Edebiyatı ile ilgilenenlere faydalı olmasını umuyoruz.

Dr. Mehmet Korkut Çeçen
Mart 2015 - Aksaray

³ Tâhir, *Edebiyat Tarihimize Dair Manzum Bir Muhtıra*, İstanbul 1931, s.3.